

לבוא חזקים - הצורך לפעול בצפיפות

טקטית - תא"ל אבי רוזנפלד

וסרן (מיל') גל פרל פינקל

תא"ל אבי רוזנפלד, מפקד עוצבת הבזק. בעבר שימש רוזנפלד, יוצא סיירת נח"ל, כמפקד גדוד הסיור של הנח"ל, יחידת שלדג, החטיבה הצפונית ברצועת עזה וחטיבת בית-הספר למ"כים. גל פרל פינקל הוא חוקר במרכז דדו. בעבר שימש כחוקר צבא ואסטרטגיה במכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS) והפעיל את הבלוג המדיני-ביטחוני "על הכוונת". הוא סרן (מיל). בעוצבת הצנחנים "חיצו האש" ודוקטורנט במחלקה למדעי המדינה באוניברסיטת בר-אילן.

פורסם לראשונה במאי 2021.

תקציר המערכת

מבצע "שומר החומות" היה מבצע הרתעתי בו הפעיל צה"ל חלק קטן מיכולתו ועוצמתו, אך הכוח שהופעל הדגים את יכולתו לרשום הישגים מול צבא טרור כאשר הוא מרכז מאמץ ומביא לידי ביטוי את עדיפותו ביחס לאויב. שומה עליו לדעת לעשות כן גם ביבשה. מאמר זה מבקש להציע תפיסת מימוש עדכנית של עקרונות ריכוז המאמץ ומיצוי הכוח ברמה הטקטית, המכונה "צפיפות טקטית": הפעלת כוחות מרוכזות, מכוונסת וחזקה דיו שתוכל לממש ולמצות את היכולות והעוצמות הרב-ממדיות של צה"ל בלחימה. פעולה בצפיפות טקטית תציב מול האויב כוחות יבשה חזקים בהיקפם, בצידום ובחמושים, ותהפוך את התמרון, לחלופה ריאלית, שמחיריה לא גבוהים יחסית. בקיצור, נבוא חזקים.

מבוא

במבצע "שומר החומות" (מאי 2021) ניהל צה"ל מערכה מבוססת אש כנגד החמאס ברצועת עזה. היה זה מבצע מוגבל שבמהותו, כפי שהוצג במאמר הרמטכ"ל אביב כוכבי, לא נועד להכריע, אלא "להפעיל עוצמה צבאית כזאת, שתשלול יכולות רבות מהחמאס ומארגון הג'יהאד האסלאמי ותייצר הרתעה" (שובל, 2021).

בשל טיב ההישג הנדרש במבצעים בעלי אופי הרתעתי, יכולים מבצעים אלו להיות מבוססים באופן מלא או עיקרי על הפעלת אש מנגד, לא פעם בשילוב כוחות מיוחדים. אך גם מבצעים מוגבלים בעלי אופי הרתעתי עשויים לכלול בתוכם רכיב של תמרון יבשתי, שתוכנן מראש, או לחלופין, משום שנדרשת עליית מדרגה בהפעלת הכוח או שנדרשת פעולה שרק כוח יבשתי יכול להשיג כחלק מהיעדים (הרס מנהרות החמאס ההתקפיות ב"צוק איתן", למשל).

לעומת זאת, במבצעים בעלי אופי הכרעתי, הפעלת הכוח היבשתי היא המאמץ העיקרי, שכן כמאמר אלוף (מיל). יאיר גולן, קצין צנחנים שפיקד ב"חומת מגן" על חטיבת הנח"ל, "לא תהיה הכרעה ללא תמרון אל עבר ריכוזי הסד"כ של האויב. ה-F-16 ייצור את התנאים, אך לא תהיה הכרעה ללא ה-M-16" (גולן, 2015, עמ' 25).

במבצע הכרעתי שכזה, יידרש צה"ל להפעיל כוחות מתמרנים בשטח האויב, במיוחד לאור ירי משמעותי על העורף הישראלי בשילוב הפעלת כוחות אויב פושטים לשטח ישראל, אלה יחייבו מדרגה נוספת של הפעלת כוח. לתמרון שכזה יהיו מספר יעדים אפשריים. הכוח הקרקעי פוגע באויב במגע ישיר, חושף אויב למאמץ האש, מאיים על השרידות השלטונית של האויב, דוחק אותו ומקרין כוח לזירות אחרות. כמו כן, נוכחות של כוח צה"ל בשטח האויב מחייבת אותו להשקיע כוחות במאמץ ההגנה. התמרון הרב-ממדי נועד לשלול את יכולות האויב בהיקף גדול ולהביא בשילוב עם המאמצים הנוספים (הגנה רב-ממדית ומהלומות רב-ממדיות) לפירוק המערכת היריבה.

ולמרות זאת, ניתוח קרבות ואירועים מבצעיים במערכות של צה"ל בשנים האחרונות, הן במבצעים הרתעתיים, והן במבצעים הכרעתיים שכללו הפעלת תמרון יבשתי, הראה כי לא פעם שבה וחזרה התופעה של כישלונות מבצעיים שנובעים מנחיתות טקטית של כוח בנקודת הקצה במפגש מול אויב. אירועים בהם (לדוגמה) צוות קרב גדודי שלם נוכח בשטח אויב (ברצועת עזה או בלבנון), אך מסיבות שונות בנקודה מסוימת בשטח ובזמן ישנו כוח קטן ומבודד שנקלע לקרב ביחסי עוצמה חלשים ביחס

לאויב, מה שמביא לנפגעים רבים, צורך בקרבות חילוץ, הפעלת מעטפות אש רחבות ולא מדויקות, לעיתים עד עיכוב משמעותי בביצוע המשימה או ביצועה באופן חלקי בלבד. המשותף למרבית האירועים האלו הוא שלא היה כל צורך מבצעי או דחיפות מיוחדת שהצדיקו פעולה בתנאים חסרים כאלו.

אין מדובר במקרים שבהם האויב בשער, נוסח מתקפת הפתע במלחמת יום הכיפורים, שבהם נדרשו כוחות קטנים וחלשים יחסית למהר לחזית במטרה לבלום את האויב התוקף. אז פעלו כוחות כמו גדוד השריון 77 בפיקוד סא"ל (לימים תא"ל) אביגדור קהלני בתנאי נחיתות קשים. מול מאות הטנקים הסורים פקד קהלני בקור רוח: "תחנות 'שוטר'. בחזית שלנו, בטווח 500 עד 1500 מטרים, נמצאים טנקי אויב רבים. עלו לעמדות, פתחו באש, סוף!" (קהלני, 1976, עמ' 75). גדודו, לצד כוחות נוספים, בלם את הסורים.

אבל הבהילות הזו, שהיא ברורה ומובנת בתנאים שכאלה, לא התקיימה במקרים רבים בהם הפעילו צה"ל וצבאות אחרים כוחות לא מספיקים, אף שהיה בידם די זמן להיערך ולשנע כוחות ואמצעים. הדבר תבע לא פעם מהכוחות הלוחמים גילויי תעוזה, רוח לחימה ומיומנות מקצועית בהיקפים שהשקעה מספקת של אמצעים, כוחות ומשאבים היתה יכולה לחסוך.

אל יובן לא נכון, הקרב הוא זירה כאוטית, שכוללת סכנה, מאמץ, עייפות, תנאי קרקע, מזג אוויר, אקראיות ואיזודאות, ועל כן גם הפעולות הפשוטות ביותר קשות הן. הקשיים הללו, שלרוב לא ניתן לצפות מראש, מצטברים לכדי יצירת ה"חיכוך" אותו תיארה ההוגה הפרוסי קרל פון קלאוזביץ – המגביל, מאט ומעכב את פעולת הכוחות (לאונרד, 1977, עמוד 13-14). חיכוך, כתב קלאוזביץ, "הוא המושג היחיד המבטא, באופן כללי, את המבדיל בין מלחמה ממשית ובין מלחמה על נייר" (לאונרד, 1977, עמוד 89). כמעט בכל מקרה ידרשו הכוחות להתמודד עם גורמים אלו, אך השקעה נכונה בתכנון, והקצאת משאבים, כוחות ואמצעים תאפשר לכוחות לפגוש באויב מעמדת יתרון.

מאמר זה מבקש לשוּב לעקרונות ריכוז המאמץ ומיצוי הכוח ולהציע תפיסת מימוש עדכנית שלהם בכל האמור ברמה הטקטית, "באנשים הלוחמים בפועל ממש במלחמה" (מקדונלד, 1959, עמ' 10), כמאמר צ'רלס מקדונלד בספרו על חוויותיו כמ"פ חי"ר בצבא היבשה האמריקני במלחמת העולם השנייה. תפיסה זו תבוא לידי ביטוי בהפעלת כוחות מרוכזות, מכונסת וחזקה דיו שתוכל לממש ולמצות את היכולות והעוצמות הרב-ממדיות של צה"ל בלחימה.

לכאורה, קיימת סתירה בין הגישה אשר רווחה במקומות מסוימים בצה"ל בחמש-עשרה השנים האחרונות, לפיה יש לייצר מענה מבוזר לאופן הפעולה המבוזר של האויב, שבא לידי ביטוי בפעולה בכוחות קטנים ומפוצלים (אסא ויערי, 2005, עמ' 62), לבין המלצתנו לפעולה טקטית שבקצה כוחות בעלי עדיפות גדולה ביחסי העוצמה ביניהם לבין כוחות האויב. למעשה, אין זה כך שכן גם במידה וישנו צורך מבצעי לפעולה מבוזרת, ניתן וצריך לפעול באופן כזה שגם כוח קטן יחסית יפעל עם מעטפת פיקוד ושליטה, מודיעין, אש, ובעיקר תוך אבטחה והדדיות עם כוחות נוספים אשר לא יאפשרו לאויב עמדת יתרון מקומי מול כוח צה"ל.

בנוסף, העובדה שחיזבאללה וחמאס הפכו לצבאות טרור, בעלי צורה מוחשית, עם מערכת פיקוד ושליטה, מערכים מבוצרים וכוחות ניידים, מייצרת לצה"ל בכלל ולכוחות המתמרנים בפרט, הזדמנות בלתי רגילה לחשוף ולתקוף אותם באופן כזה שיכול להביא לשלילת יכולות אויב נרחבת. פעולה טקטית נכונה מולם היא כזו שתאפשר להביא את עוצמתו של צה"ל ויתרונו בכלל הממדים לכדי נקודת הקצה של המפגש בין הכוח המתמרן לבין כוח האויב – ברחוב, בוואדי, בשטח הסבוך – בכל מקום בו נדרש לפעול.

תדרוך חיילים במהלך מבצע 'שומר החומות' (מקור: ויקיפדיה).

על הצפיפות הטקטית

שגיאיות טקטיות המובילות לנחיתות מבצעית מול אויב בשטח אינן תופעה חדשה בהיסטוריה הצבאית או הצה"לית, אולם ניכר שבכל זאת גורם מהותי השתנה באתגרי צה"ל מול צבאות הטרור במעגל הראשון. בעוד שבעידן "המלחמות הגדולות" מול צבאות ערב פעל צה"ל בנחיתות סד"כ משמעותית ("מעטים מול רבים"), הרי שכיום במעגל הראשון ישנם יחסי עוצמה עדיפים משמעותית לכוחותינו ביחס לצבאות הטרור ("רבים מול מעטים"). היפוך המצב הזה עדיין לא בא לידי ביטוי באופן בו כוחותינו נלחמים.

אחד מעקרונות המלחמה של צה"ל, כמו גם צבאות נוספים, הוא עקרון ריכוז המאמץ: "ריכוז המאמץ נועד להשיג עדיפות בעוצמה על האויב במקום ובזמן שנקבעו מראש, ולו גם עדיפות זמנית. ריכוז המאמץ יכול בדרך כלל אל נקודות התורפה של האויב, אם הבחנו בהן מבעוד מועד או אם יצרנו אותן. ריכוז מאמץ הוא מיקוד של תוצאי מכלול המאמצים: מאמץ התמרון, מאמץ האש ומאמץ המודיעין ותמיכה מתמשכת של מאמץ המנהלה" (עקרונות המלחמה, 2007, עמ' 25). ועוד נכתב כי את היכולות שישולבו במאמץ (תמרון, אש, איסוף, סיוע ועוד) יש לאזן בהתאם למשאבים הקיימים. "איזון אין פירושו שוויון כמותי; אפשר ליצור איזון עלידי תוספת אש במקום גורמי תמרון חסרים, ולהיפך" (עקרונות המלחמה, 2007, עמ' 25). ריכוז מאמץ "אין פירושו רק ריכוז פיזי של הכוחות והאמצעים בגזרה ובשטח הנתונים, אלא ריכוז תוצאי פעולות כל הכוחות והאמצעים, במסגרת מתואמת אחת, להשגת התכלית במקום ובזמן שנקבעו לפי המשימה" (עקרונות המלחמה, 2007, עמ' 26).

לרוב, ימומש עקרון זה לצד עקרון מלחמה נוסף, עקרון מיצוי הכוח, שעניינו "להפיק את המירב מהכוחות, מהאמצעים ומהקרקע, על מנת לבצע את המשימה" (עקרונות המלחמה, 2007, עמ' 29). עקרון זה קובע כי יש לבצע תכנון נכון, המנצל היטב את חוזקות כוחותינו וחולשות האויב, לשלב באופן מושכל בין התמרון לאש, לנצל נכון את הקרקע, ולמצות את אמצעי הלחימה העומדים לרשות הכוחות ולהתאים אותם למשימה לפי תכונותיהם (עקרונות המלחמה, 2007, עמ' 29). והנה, במקרים רבים הכוחות המתמרנים פועלים כאילו הם עדיין ה"מעטים" – בין שהדבר נובע מתחושת דחיפות שאינה מחויבת, ובין שנובע מאתוס (בעל ערך כשלעצמו) של עמידה ב"ש", שלעיתים אינו משרת את המטרה או ההישגים המבצעיים הנדרשים ביחס לקרב או למערכה. במקרים רבים אנו רואים כוח מתמרן שפועל בתנאים מבצעיים לא מספקים (למשל ללא מיצוי המודיעין והאש לפני שלב ההסתערות, או כניסה לשטחים בנויים ללא המתנה להגעת מרכיבי שריון והנדסה) גם כאשר אין צורך אמיתי המחייב פעולה חסרה כזו. כשנמנעו מלעשות כן, מאילווצים שונים, התוצאה היתה, לא פעם, "קרב גבורה", כלומר אירוע רצוף תקלות וליקויים בתכנית המבצעית, במוכנות הכוח למשימה ובמיומנות המקצועית, אשר חייבו מפקדים ולוחמים לפרוץ קדימה, ובאומץ לבם ויכולתם למנוע את קריסת המערכות ולהשלים את המשימה (שלח, 2003, עמ' 96).

מדוע זה קורה לנו? ראשית, הדבר נובע לא פעם מתחושת דחיפות, לפיה אם לא תתבצע פעולה כעת, "כשהברזל חם", לא יינתן אישור לפעולה בהמשך. פעולות אלו נעשות גם בשל הנחת העבודה שהן יהיו "רגל בדלת" וכשהכוחות יהיו בעיצומה של הפעולה או לאחר שתצליח יתקבל אישור להכניס כוחות נוספים או לנצל הצלחה. שנית, הדבר נובע מהאתוס הצבאי ההתקפי, דבר חיובי כשלעצמו, וכן מתוך חשש המפקדים להיתפס כמי שלא חתרו למגע מהיר עם האויב. שלישי, לעיתים פעולה מהירה, גם על חשבון המתנה לצבירת כוח נוסף או תקיפות מקדימות מן האוויר, פירושה פעולה כנגד אויב חלש יותר שטרם הספיק להתאושש או להיערך טוב יותר. רביעית, היעדרה של נקודה ארכימדית ברורה שבה מחליטים לעלות מדרגה בעוצמת הפעלת הכוח, בין שלמטרות הרתעה או הכרעה. גם כאן כמובן שאין "תשובת בית-ספר", והתמרון ההתקפי יוטל למערכה, כאשר היעדים שיוטלו עליו יהיו כאלה שלא ניתן להשיגם באש מנגד. אולם לא פעם, כפי שאירע בראשית מלחמת לבנון השנייה, היעדר ההבנה שמדובר בהמשך פעולה בדפוס פעולה של עימות מוגבל בשעה שהמציאות המבצעית בפועל היא של מלחמה, מקשה על הפעלת כוחות בהיקף ובעוצמה נדרשת ומביאה לפעולה מהוססת ולא קוהרנטית.

לכל אלו נוספת ההיסטוריה של צה"ל, שנבנה והופעל בהצלחה כצבא תעשייתי כנגד צבאות תעשייתיים, לא פעם בתנאים של מעטים מול רבים (גם אם בלחימה עצמה יצר צה"ל עדיפות מקומית). אך האויב השתנה. במעגל הראשון נדרשת ישראל להתמודד עם צבאות הטרור, כהגדרת הרמטכ"ל, חזבאללה וחמאס (כוכבי, 25 בדצמבר 2019), המיישמים הלכה למעשה תפיסה שניתן לכנות בשם "שדה הקרב הריק", ופועלים בכוחות קטנים שנטמעים באוכלוסייה האזרחית,

מסתתרים מתחת לאדמה, נמנעים ככל שניתן מלחימה במגע ישיר ומפעילים אמצעי אש מרחוק (שלח, 2015, עמ' 123).

הצפיפות כביטוי לתפיסת הניצחון ברמה הטקטית

הצורך ב"הפרש שערים" משמעותי לטובת כוחותינו בא לידי ביטוי בתפיסת הניצחון של צה"ל כחלק מההבנה שהתוצאה המערכתית תיקבע בין היתר בהיקף שלילת יכולות משמעותית של האויב (בדגש על פגיעה בפעילים), למול היקף נפגעים נמוך יחסית לכוחותינו (וכל זאת בזמן קצר יחסית). הביטוי האופרטיבי לנושא זה צריך להיות בקביעת הישגים מבצעיים ויעדי תמרון המאפשרים התקדמות מאובטחת ופעולה חזקה ביעד, בתנאים מבצעיים המאפשרים להביא לידי ביטוי את עוצמתו הרב-ממדית של צה"ל בשלבי הלחימה השונים.

לכך, בין היתר, מכוונת תפיסת התמרון הרב-ממדי "בחכמ"ה" (ביסוס, חשיפה, כינוס, מהלומות, הסתערות), ולכך ככלל מכוונות התכניות האופרטיביות העיקריות של צה"ל למעגל הראשון. לעומת הרובד האסטרטגי והאופרטיבי, ניכר שברובד הטקטי נשארנו במקום. אנו מאמנים את הכוחות להילחם "מהר", להגיע בזמן ליעד (הגיאוגרפי) שנקבע להם כמעט בכל מחיר, גם אם במקרים רבים האויב זו והיעד כבר אינו רלוונטי (מובן שלעולם יהיו גם מקרים בהם לקרקע ולהתייצבות בזמן מסוים חשיבות בפני עצמה). למעשה, ביחס למצב הדברים האמור ביחסי העוצמה בין צה"ל לבין צבאות הטרור במעגל הראשון, ביכולתנו לכוון ליעד של קרוב לאפס כוחות חלשים ומבודדים (בשדה הקרב אין 100% אף פעם).

במצב שכזה, גם כאשר יעלה בידי האויב להפגיע את כוחותינו בשטח, יהיו להם הכלים והתנאים להגיב מהר, חזק, ותוך הימנעות מ"הכרעה מקומית", שתאפשר לאויב לקחת לוחמים בשבי וכדו'. הביטוי הטקטי צריך להיות פעולה בתבניות מאובטחות בקצה תוך הדדיות רצופה בין כוחות בכל נקודה אפשרית, זאת תוך קביעת תנאים מבצעיים מחייבים למעבר בין שלבים, בוודאי לשלבי ההתקדמות וההסתערות על היעד. אבטחה ועוצמה אלו יצמצמו את תופעת החיכוך ויביאו בסופו של דבר למהירות טקטית ואופרטיבית גבוהה יותר לאור צמצום אירועי קיצון שמביאים לעיכובים משמעותיים.

אנו מציעים לכנות סוג פעולה טקטית כזו כ"צפיפות טקטית". בשונה מצפיפות מיקרו-טקטית (צרו/רימון אחד פוגע בכל המחלקה, ריכוזי כוחות הנפגעים מתמ"ס או נ"ט וכו') הרי שצפיפות טקטית משמעותה שאין כוח מבודד וחלש, לעולם יהיה כוח סמוך אליו הנמצא (ככלל) בקשר עין ובטווח הגעה קצר ממנו, שימנע כניסה למצבים הלא-רצויים שתוארו כאן לצד מעטפת אש ופינוי מספקת. הצפיפות הטקטית היא למעשה מימוש והתאמה של עקרונות ריכוז המאמץ ומיצוי הכוח לאתגרים שניצבים כיום בפני צה"ל בשדה הקרב.

התפיסה המוצעת כאן נועדה בעיקר לצורת הקרב התקפה. מה גם שבטרם כניסת הכוחות המסתערים לסמטה או לשטח סבוך ומבוצר יש למצות את מאמץ החשיפה של האויב ותקיפתו באש מנגד. מלבד הסיבה התועלתית לכך (הכוחות יפגשו ביעד פחות אויב והמשימה תבוצע מהר יותר) הרי שהדבר נובע גם מתוקף הציווי המוסרי שמוטל על המפקדים לייצר לאנשיהם תנאים מיטביים להצליח במשימתם ולהבטיח את שלומם ככל שניתן.

כמו כן, יודגש כי המלצתנו לפעול בצפיפות טקטית נוגעת, כשמה כן היא, לדרג הטקטי. שכן, בעוד שהדרגים הטקטיים נדרשים להסתער על היעד לאחר שנערכו כראוי, צברו די כוחות ומיצו את מאמץ החשיפה והתקיפה, הרי שעל הדרג האופרטיבי לנהל מבצעים דינמיים ולשמר את המומנטום המערכתי, הן במטרה להביא במהירות לשבירת האויב כתוצאה מאי-יכולתו להתאושש ולהסתגל (הכרעתו כמערכת) והן על-מנת להסיר במהירות את האיום החמור שמציבים צבאות הטרור על העורף. היה כבר מי שהמליץ לכלול את עיקרון המהירות בעקרונות המלחמה של צה"ל (שמשי, 2011, עמ' 213) והציווי בדבר קיצור משך המערכה, כך שתסתיים בתנאים הרצויים לישראל, ראוי שיעמוד נגד עיניו של צה"ל. ייתכן שיתקיים לעיתים מתח בין הצורך לפעול מהר ברמה האופרטיבית, לבין הצורך לפעול חזק ובאופן שממקסם את האפקטיביות ברמה הטקטית בקצה, אך אמנות המלחמה מחייבת לדעת לאזן בין הקצוות, מה גם שפעולה טקטית מהירה אך חלשה מדי בקצה עלולה להביא לאירועים מבצעיים שליליים לכוחותינו (ריבוי נפגעים, נעדרים, כניסה למארבים וכיו"ב – אלו יביאו לעיכוב ולעצירת המומנטום).

אין להבין מכך שתמיד ניתן להמתין למשאבים נוספים. מה גם שהקביעה שלכוח יש די מודיעין, אמצעים, כוח אדם וסיוע היא לא פעם שרירותית במהותה. אלוף (מיל.) משה קפלינסקי, יוצא

חטיבת גולני וסגן הרמטכ"ל במלחמת לבנון השנייה, אמר בשעתו כי בימי האינתיפאדה השנייה ניתן היה לשאול שאלות על קידוש המשימה אל מול התנאים האופטימליים, ובהיעדר די משאבים ומודיעין, ובתנאי שאין מדובר ביעד ערכי מאוד ("פצצה מתקתקת") ניתן היה לדחות את המשימה עד שאלו יתמלאו. התפיסה הזו אינה תקפה במלחמה, קבע, "כשאתה עוצר התקפה אוגדתית ואומר יש ערפל. לא עובד. לא עובד" (קפלינסקי, 2016).

דבקות במשימה לאור המטרה, הוא העיקרון הראשון בעקרונות המלחמה של צה"ל. ובמלחמה, בסופו של דבר, צריכים אנו לפעול עם המשאבים שישנם, אך אז נדרש המפקד להבהיר לרמה הממונה מה ביכולתו לבצע עם הכוח שבידו כך שמחד יוכל לבצע לפחות חלק מהמשימה (בדגש על תפיסת חלק מהשטח) ועדיין לשמר בקצה, בחיכוך עם האויב, כוח צפוף טקטית שיכול להתגבר על כל איום.

מקרי מבחן

במטרה להמחיש את הבעיה יוצגו לעיל שני צמדי קרבות, בהם יתואר קרב בו לא מומש עיקרון הצפיפות הטקטית, ולעומתו קרב בו פעלו הכוחות לאור עיקרון זה. אף שכל קרב הוא אירוע ייחודי, ניתן למצוא מאפיינים דומים דיו בין הקרבות בכדי להשוות ולהפיק לקחים מהם. חשוב לציין, כי אין בדברים האמורים ביקורת על מי שנדרשו לאתגר בשעת מלחמה. אלו עשו כמיטב יכולתם, פגעו באויב וחתרו למגע. מנגד, ודאי ניתן ללמוד מהשגיאות שנעשו בכדי להיות טובים ומשוכללים יותר בפעם הבאה.

דוגמה מובהקת היא הקרב של עוצבת עידן בג'נין, אשר במסגרתו הוטל על "עוצבת השרון", חטיבת חי"ר במילואים, לכבוש את מחנה הפליטים בעיר. בפועל, הכוח שהוקצה למשימה היה חסר את המיומנות המקצועית והעוצמה הדרושים בכדי לעמוד במשימה.

במהלך הקרב לכיבוש מחנה הפליטים בעיר נקלע כוח רגלי למארב מחבלים בסמטה במחנה. הכוח, שהיה נתון במצב נחיתות מול מחבלים חמושים שהיו ביתרון מולו והצליחו לכתר אותו (סגל'עז' כאריאל, 2006, עמ' 60-63). זמן רב נדרש לקרב חילוץ ארוך שכלל הפעלת כוחות עתודה (בין היתר מחטיבת גולני, מחטיבת הנח"ל ומשייטת 13) עד שעלה בידי הכוחות לסגור את האירוע המבצעי הזה (הראל ויששכרוף, 2004, עמ' 256-260), שהפך על רקע היקף הנפגעים לכוחותינו לאירוע מכונן בעל השפעה שחרגה הרבה מעבר לרמה הטקטית. האירוע פגע בהישגי מבצע "חומת מגן" כולו ויצר בקרב מפקדי הצבא הסדיר דימוי (שגוי!) לפיו חלק מיחידות המילואים הן "צבא סוג ב'" (שלח ולימור, 2007, עמ' 320-321).

במבט ביקורתי עלינו לשאול האם אופן פעולת הכוחות בקצה בקרב זה היתה חזקה מספיק, צפופה מספיק, האם התקיימה הדדיות רציפה בין כוחות, כזו שקיומה היה אמור לאפשר תגובה מהירה של הכוחות בשטח להפתעה הראשונית וסגירה מהירה יותר של האירוע. גם בשטח צפוף שמייצר אתגרים מבצעיים, מקשה על תנועה בכוחות גדולים ועל התמצאות ושפה משותפת בין הכוחות, ניתן ונכון לפעול בצפיפות טקטית, בפעולה איטית מאובטחת תוך שמירה על הדדיות בכל השלבים. בשונה מהקרב בג'נין עומד הקרב בשכם שהתרחש גם הוא במבצע "חומת מגן". המטה הכללי חשש אז מהלחימה הצפויה בעיר שכם, בדגש על הקסבה: הרובע העתיק, הצפוף והמרכזי בעיר שבו נערכו פעילי טרור רבים של הפת"ח והחמאס. כיבוש שכם נחשב לאתגר קשה, והמודיעין העריך כי בעיר ישנם מאות חמושים. משימת כיבוש העיר הוטלה על אוגדת יהודה ושומרון שלה הוקצה לטובת המשימה "כוח גדול ומקצועי: שתי חטיבות חי"ר סדירות, הצנחנים וגולני ולצידן חטיבת שריון במילואים" (הראל ויששכרוף, 2004, עמ' 251). בתדריכים שקיימו המפקדים לחיילים הם הדגישו את חשיבות הדבקות במשימה. מפקד גדוד הצנחנים 890 סא"ל אמיר ברעם, אמר לחייליו כי עליהם לפעול לא "מתוך רגשי נקמנות, אלא כאנשי מקצוע. אני רוצה כמה שיותר מחבלים עם כדור בין העיניים, אבל מי שמרים ידיים או נמצא ליד נשים וילדים אסור לפגוע בו" (הראל ויששכרוף, 2004, עמ' 252).

חיילי צה"ל בשכם בזמן מבצע "חומת מגן" (מקור: ויקיפדיה).

הכוחות תקפו את הקסבה מכמה כיוונים בשתי גישות שונות. חטיבת גולני, בפיקוד אל"מ משה "צ'יקו" תמיר, הפעילה כוח רב תוך שהיא נסמכת על יכולתה לנוע באופן ממוגן על גבי נגמ"שים מסוג "אכזרית". הדבר הביא לנסיגת רבים מהפעילים החמושים הפלסטינים לחלקה המערבי של הקסבה, שכיבושו הוטל על חטיבת הצנחנים, עליה פיקד אל"מ אביב כוכבי. "כאן בחרו הצנחנים בשיטת תנועה מתוחכמת, כשכוחות משנה קטנים מתקדמים בעת ובעונה אחת, תופסים בתים בקסבה ויוצרים בלבול אצל החמושים באשר לתמונת המצב האמיתית בלחימה. לעיתים קרובות, פתחו חוליות פלסטיניות בירי על כוח ישראלי, מבלי לדעת שבכך הן חושפות עצמן לפגיעת צלפים מכיוון אחר. אף שהמבצע לכיבוש שכם ארך שבוע, נמשכה הלחימה בקסבה פחות מארבעה ימים. במהלכה הרגו הצנחנים כשבעים פעילים" (הראל ויששכרוף, 2004, עמ' 252). לכוחות צה"ל היו מספר פצועים והרוג אחד. ניכר כי לאוגדה הוקצו די כוחות בכדי להכריע את האויב ולנצח בקרב (הראל ויששכרוף, 2004, עמ' 253), ובכלל זה סיוע אווירי של מסוקי קרב (כוכבי, 2002).

כפי שניתן לראות בדוגמת הקרב בשכם, עקרון הפעולה בצפיפות טקטית אינו מחייב כלל וכלל פעולה שבלונית נעדרת תחבולה, כזו שבה כוחותינו מגיעים רק מכיוון אחד. ההיפך הוא הנכון – ניתן לפעול ממספר כיוונים, באופן תחבולני ומפתיע, כפי שנעשה במקרה המתואר, ובתנאי שהכוחות בקצה לא יהיו חלשים ומבודדים בנקודת המפגש עם האויב.

מקרה בוחן נוסף הוא קרב בינת'ג'יבל ממלחמת לבנון השנייה. במהלך המלחמה הוטל על עוצבת הגליל, בפיקוד תא"ל גל הירש, לתפוס שטחים השולטים על העיירה בינת'ג'יבל, כאשר בעיירה עצמה ובכפר הסמוך עיינתא היו ערוכים כ-100-150 פעילי חזבאללה, ובהם כ-40 מאנשי הכוח המיוחד של הארגון, וכן לפשוט על העיירה במטרה לפגוע בפעילים ובאמצעי לחימה. תחת האוגדה פעלו חטיבת גולני בפיקוד אל"מ תמיר ידעי, חטיבת הצנחנים בפיקוד אל"מ חגי מרדכי וחטיבת השריון 7 בפיקוד אל"מ אמנון אשל.

ביום הראשון לפעולה (23 ליוני 2006) נפצעו 14 לוחמים מגדס"ר (גדוד סיור) של גולני לאחר שזוהו בטעות כפעילי חזבאללה והותקפו בידי כלי טיס של חיל האוויר. במהלך חילוצם נפגעו שני טנקים מחטיבה 401, ונהרגו שני חיילים ונפצעו מספר חיילים ובהם מג"ד שריון. במקביל הרג כוח מגדוד 51, עליו פיקד סא"ל יניב עשור, שלושה פעילי חזבאללה בשתי היתקלויות מטווח קרוב (הראל ויששכרוף, 2008, עמ' 252-253).

בבוקר ה-26 לחודש החליט מג"ד 51 לתפוס מספר בתים בפאתי העיירה. הגדוד נע בשני כוחות משנה: המג"ד נע עם פלוגה א' ממזרח, וסגנו נע עם פלוגה ג' ממערב. הפלוגה המסייעת נעה מעט מאחור, בחיפוי. פעילי החזבאללה שמעו את ניסיונות הפריצה של כוח הסמג"ד לאחד הבתים והחלו חילופי אש מטווח קרוב. סמוך לבית היה מטע זיתים, שהפך לשטח הריגה. מ"מ וחייליו נתקלו שם בפעילי חזבאללה ונפגעו. הסמג"ד הסתער לחלצם ונפצע, ובהמשך נהרג כשקפץ על רימון והציל את חיי הפצועים הסמוכים אליו. לאחר כרבע שעה מתחילת הקרב נהרגו חמישה לוחמים, בהם הסמג"ד והמ"מ, ושניים נוספים נפצעו אנושות.

שני קצינים בכוח הסמג"ד, מ"פ ג' ומ"פ לשעבר ביחידת אגוז שהצטרף לגדוד (ותפס בהמשך פיקוד על פלוגה ג' לאחר שמפקדה נפצע), ועמם מספר לוחמים, הצליחו לבסוף לפגוע בפעילי החזבאללה ולחלץ את הפצועים והגופות מן המטע לתוך הבתים. במקביל שלח המג"ד כוח קטן בפיקוד הקמב"ץ לסיוע, אשר תפס בית והכווין ממנו כלי טיס של חיל האוויר לפגיעה במקורות הירי (שטבוך, 2016, עמ' 160). גדס"ר גולני הוזעק לסייע בחילוץ, שארך מספר שעות. כמעט עשר שעות לאחר שהחל

הקרב, חולצו במסוק אחרוני הפצועים (הראל ויששכרוף, 2008, עמ' 254-256). שמונה הרוגים וכ-25 פצועים ספג הגדוד בקרב.

גדוד 51 לא נפל למארב ושני הצדדים הופתעו בה במידה ולחמו בנחישות. פעילי החזבאללה נסוגו רק לאחר שספגו עשרות הרוגים, "אבל תנאי ההיתקלות שללו מצה"ל את השימוש ברוב יתרוונותיו הטכנולוגיים והפכו את העימות לקרב של רובאים, בשיניים ובציפורניים" (הראל ויששכרוף, 2008, עמ' 257). יתרה מכך, "כשגולני והצנחנים פעלו בשיטה של "אלמנות קש" (מארבים בבתים), כל יחידה נלחמה כמעט לבדה. כשגדוד 51 נקלע למצוקה במזרח בינת'ג'בל, הצנחנים במערב לא היו אפקטיביים בסיוע. הטנקים של חטיבה 7 אפילו לא התקרבו לשטח הבנוי ושום ציר לא נפתח כדי לאפשר תנועת כלי רכב משוריינים" (הראל ויששכרוף, 2008, עמ' 259).

למעשה, בקרב זה פעל הגדוד לבדו בדפוס פעולה שנכון ומתאים לבט"ש (בעיקר באיו"ש) ולא למלחמה, ללא אש משמעותית מקדימה, ללא כוחות שריון והנדסה צמודים לכוחות החי"ר וללא הדדיות מספקת בין הכוחות. הדבר הוביל לכך שבפעולה בקצה נוצרה נקודת חולשה שבה נוצר מעין "קרב הוגן" שבמסגרתו, בנקודת המפגש עם האויב, הגיע הגדוד ביחסי עוצמה יחסית חלשים. המבחן של הצפיפות הטקטית הוא כאמור בקצה, בנקודת המפגש עם האויב. שם עוצמת הכוח הצה"לי נבחנת.

לעומת מבצע "קורי פלדה 2" (הקרב על בינת'ג'בל) ראוי לבחון את מבצע "שינוי כיוון 10" (7 באוגוסט 2006). על עוצבת הגליל בפיקוד תא"ל גל הירש, יוצא סיירת צנחנים, הוטל לכבוש את העיירה בינת'ג'בל כמעט עם אותם כוחות, כאשר הפעם נוספו לשלוש החטיבות הסדירות, גולני, צנחנים ו-7, גם חטיבת השריון מילואים "מרכבות הפלדה", בפיקוד אל"מ מאיר פינקל, וכן אגד ארטילרי בפיקוד אל"מ אמנון מאיר.

עלפי התכנית, חטיבת הצנחנים תתקוף את העיר מעורפה ממערב למזרח, ואילו חטיבת גולני תתקוף ממזרח למערב. כוחות השריון, הן מחטיבה 7 והן מחטיבת "מרכבות הפלדה" יישארו בעמדותיהם ברכסי מרון אראס וירון, השולטות על המרחב. על חטיבת "מרכבות הפלדה" הוטל גם לפרוץ ציר רק"מ אל פאתי בינת'ג'בל, בקרבת רכס השלעבון, "על מנת להביא טנקים לעמדות אש במרחב שבו פועלת חטיבת הצנחנים – מקום לא צפוי להגעת שריון ודרך לא שגרתית. כך יותקף המרחב מכל עבריו באש טנקים ובפעולת רגלים אל שטחי המפתח. מרכז האש עם האגד הארטילרי, בשיתוף עם כוחות אוויריים, יפעיל את מהלומת האש" (הירש, 2009, עמ' 354).

הקרב, כתב הירש, התנהל עלפי התכנית. טרם הלחימה של כוחות היבשה הקפיד מפקד האוגדה למצות ככל שניתן את מאמצי האש, האיסוף והמודיעין במטרה לפגוע באויב, וגם זה ביטוי לתפיסת הצפיפות הטקטית, שגורסת שיש לייצר לפעולות כוחות היבשה תנאים מבצעיים טובים ככל שניתן. "העיר מותקפת בעוצמה רבה, האגד הארטילרי שלנו הולם במעוזי המחבלים ובשמורות הטבע המקיפות את השטחים הבנויים, מטוסי קרב תוקפים מטרות, מטס אחר מטס, סוגים שונים של אש ניתכים על יעדים במרחב כהכנה לפעולה הרגלית בשטח הבנוי. בחסות האש הזו מתקדמים כעת משני עברי צומת צף אלהווא כוחות 'גולני' והצנחנים, על פי התוכנית" (הירש, 2009, עמ' 356).

במהלך הלחימה נתקלו הצנחנים בהתנגדות עיקשת סמוך לצומת ושלושה לוחמים נהרגו. "תחת האש הכבדה מסייעת חטיבת 'גולני' לחטיבת הצנחנים בקרב המתנהל. חיפויים הדדיים מתואמים וכוח טנקים הכפוף ל'גולני' נשלח על ידי תמיר לסייע לחגי" (הירש, 2009, עמ' 361). ההתקדמות המתואמת של הכוחות לתפיסת שטח המפתח, צומת צף אלהווא, יצרה לחץ על פעילי החזבאללה במרחב הצומת. "גדס"ר הצנחנים, בפיקודו של נמרוד, ממשיך לפעול מכיוון אחד, גדוד 890 פועל מן השטח השולט על הצומת מעברו האחר, במרחב עיינתא פועלת חטיבת 'גולני'" (הירש, 2009, עמ' 361). בשלב זה, לתפיסת מפקד האוגדה, פעילי חזבאללה במרחב הוכרעו, ואלו שלא נהרגו נסוגו.

יש לציין כי במהלך הקרב אירעו לא מעט אירועי ירי דו-צדדי (דו"צ) של כוחותינו, ובכלל זה אירועי דו"צ שגרמו לנפגעים הן בחטיבת הצנחנים והן בין כוחות חטיבת השריון 7 וכוחות גולני (אלרון, 2008, עמ' 453).

הקרב, כמו קרב שכס, הוא דוגמה נוספת לאופן שבו הצפיפות הטקטית סייעה להצלחת צה"ל, שכן הומחש בו כיצד הצבא יישם עדיפות מקומית על אויב. במלחמה יקרה הכל – תהיה עקת הקרב, יהיו עייפות, קרקע מאתגרת ועוד. מה גם שצה"ל לא נלחם במעמד צד אחד. במלחמה, כמאמר הגנרל פאנפילוב, "קיים אויב, והוא לא תמיד עושה מה שרצוי לך" (בק, 2001, עמ' 136). אולם הצפיפות הטקטית, מציבה בלחימה כוח חזק דיו בשביל לצאת מכל תסבוכת, ויתרה מכך, אין הכוחות פועלים לבדם בחלל ריק. היכן שנדרש מיושם עיקרון ההדדיות (כפי שכוחות גולני סייעו

לצנחנים ב"שינוי כיוון 10"), שמאפשר להתגבר על טעויות מקצועיות, פערי כשירות, וכן על מהלכי האויב.

לקחים למערכה הבאה

אמנם מבצע "שומר החומות" היה מבצע הרתעתי בו הפעיל צה"ל רק חלק קטן מיכולתו ועוצמתו, אך הכוח שהופעל הדגים היטב את היכולת של צה"ל לרשום הישגים מול צבא טרור כאשר הוא מרכז מאמץ ומביא לידי ביטוי את עדיפותו ביחס לאויב.

במערכה הבאה, לצד מאמץ אש מדויקת מוכוונת מודיעין ומאמץ הגנתי יעיל מאוד, שיימנע מן האויב לקזז את הישגי התקפת צה"ל באמצעות מהלכים התקפיים שיגבו מחירים בנפש (הלוי, 2020, עמ' 254), עשוי צה"ל להידרש למאמץ מתמרן. אין הכוונה בהכרח לתמרון כבד ועתיר סדרי כוחות. התיאורטיקן הצבאי ויליאם לינד כתב עבור חיל הנחתים האמריקני את המסמך "לוחמת תמרון", לאור לקחי הלחימה בווייטנאם. במסמך המליץ על שינוי היחסים בין אש לתנועה, כך שהאש תשמש ליצירת שורה של מצבים לא צפויים ומסוכנים לאויב. לינד המליץ למפקדים להפעיל את האש כך "שתסייע לכם לתמרון – דכאו את האויב תוך תנועה סביבו או דרכו. השתמשו באש בין-זרועית והשתמשו ביותר מסוג אחד של סיוע אש במהלך התקיפה כדי להכות את האויב פיזיקלית ופסיכולוגית כאחד" (גרייצר, 2015, עמ' 71).

למבצעים שכאלה נדרש מהלך מתמרן אחר, שישלב בין כוחות שיפשטו על יעדי אויב במערכה מוגבלת, ובין מספר קטן של צוותי-קרב חטיבתיים, גמישים, מהירים, קטלניים בלחימה במגע ישיר ומרושתים היטב בכדי לרתום מודיעין ואש מן התווך, כדי ליצור תחושת נרדפות בקרב האויב, שמאמץ האש מתקשה לייצר, ולפגוע בו ביעילות גבוהה יותר (גולן ופרל פינקל, 2021, עמ' 15).

בכל נקודת זמן נדרש מפקד לבצע הערכת מצב ביחס למשימה לאור המטרה, ולא פעם המשימה דווקא מאפשרת לממש את יחסי העוצמה שיש בין צה"ל לאויבו. כאמור, קיימים מקרים בהם ישנה בהילות נוסח מלחמת יום הכיפורים, במיוחד נוכח האיום החמור שמציבים צבאות הטרור על העורף (שהמחשה לו, גם אם בזעיר אנפין, במבצע "שומר החומות"). אך בעוד שמהדרג האופרטיבי נדרש לפעול במהירות כדי להסיר את האיום על העורף וליצור ולשמר את תנופת ההתקפה, הרי שמהרמה הטקטית נדרש להקפיד לפעול באופן החזק ביותר האפשרי (ולא האובייקטיבי). שכן, לא פעם ניתן להשקיע עוד כוחות ומשאבים במשימה, בכדי שבסופו של יום, בקצה, האויב יפגוש כוח עדיף של צה"ל. שהרי המטרה, כמאמר הרמטכ"ל כוכבי, היא להביא אקדח לקרב הסכינים ולא לנהל קרב הוגן.

ח"כ לשעבר עפר שלח כתב כי כאשר יפגוש האויב במלוא עוצמתו של צה"ל, כפי שבאה לידי ביטוי בתמרון יבשתי ולא רק באש מנגד, הרי ש"הנוכחות הפיסית בשטח, תחושת האיום והנרדפות בכל מקום והסכנה לשרידותם של המערכים החשובים ביותר שלו, עשויים ליצור אצל האויב תחושה של עימות עם כוח חזק בהרבה, להפחית את רצונו להילחם ולהחזיר לתודעתו את ההכרה שדרך המאבק המזוין מול ישראל תביא איתה הרס ואף איום קיומי" (שלח, 2021). אך כדי לממש תמרון שכזה נדרשת פעולה בצפיפות טקטית.

היערכות להפעלת כוח מתמרן בצפיפות טקטית, שתציב מול האויב כוחות יבשה חזקים בהיקפם, בצידום ובחימושם, בכמות ניכרת, תצמצם את האיומים שמולם ניצב הכוח המתמרן ותהפוך את התמרון, בין שיעשה במתכונת של פשיטה, במבצעי הרתעה, או כיבוש במבצעי הכרעה, לחלופה ריאלי, שמחיריה לא גבוהים באופן יחסי. חשוב להדגיש כי התמרון חייב להיעשות בכוחות חזקים מאד שלהם עדיפות מוחלטת על האויב בעוצמה, כמות ואיכות. הגנרל ויליאם דהפוי, שפיקד במלחמת וייטנאם על דיוויזיית חי"ר, אמר בפרפרזה על קביעתו הידועה של הגנרל נתן בדפורד פורסט, כי הניצחון "מגיע לצד המצליח לרכז את כוחותיו במקום הקריטי וברגע הקריטי בשדה הקרב" (מקליר, 1993, עמ' 180).

כוחות היבשה שיופעלו יידרשו בראש ובראשונה, כפי שניסח זאת אלוף פיקוד צפון, אמיר ברעם, לנצח בקרב הראשון (ברעם ופרל פינקל, 2021, עמ' 11). הסיבה לציווי זה נובעת הן בשל הצורך למנוע כל הישג מהאויב והן משום שהדבר יהווה מהלומה תודעתית על האויב, ויקנה לכוחות צה"ל הצלחה (שאותה ניתן לנצל) ותחושת הצלחה שתורמת משמעותית לביטחון העצמי ותחושת המסוגלות של הכוחות. כל אלו תורמים לפריצת המחסום התודעתי שקיים במוחם של הלוחמים והמפקדים בנוגע למלחמה והפעולה מעבר לגדר. יתרה מכך, "אם אתה מפסיד את הקרב פנים אל פנים", הסביר בשעתו אלוף פיקוד הדרום, דורון אלמוג, את הכלל שעמד לנגד עיניו כבר כמג"ד גדס"ר צנחנים במלחמת לבנון הראשונה, "כל היתר נעשה לא רלוונטי" (מקרגור, 2007, עמ' 287).

תפיסת ההפעלה לניצחון נועדה, כתב הרמטכ"ל, לייצר "יכולת הכרעה ברורה במערכה, המציגה משוואה משופרת של 'הישגזמרמחיר'" (כוכבי, 2021, עמ' 8). אחד הביטויים הטקטיים של התפיסה הוא עיקרון הצפיפות הטקטית שמאפשר לכוחות היבשה לממש משוואה זו של הישג גבוה בזמן קצר ובמחיר קטן ככל שניתן.

בכל האמור במשתנה הזמן במשוואה, הרי שלכאורה ניתן להניח שמשך הזמן הנדרש כדי לכנס את כלל סד"כ הכוחות הדרושים לביצוע מיטבי של פעולה וכדי למצות מאמצים שונים (בהם אש ומודיעין) בטרם לחימת הכוחות במגע ישיר כנגד האויב, מאריך את משכו של העימות. זוהי תפיסה שגויה. כשם שבטרם יציאה לריצה מוטב להקדיש זמן בנעילה נכונה של הנעליים וקשירה הדוקה של השרוכים, כדי למנוע נפילות, פציעות ועיכובים במהלכה, כך מוטב להקדיש זמן (במידת האפשר כמובן) לרכיז ולכנס נכון את הכוח בטרם פעולה. שאם לא כן תקלות, חולשות וכשלים עלולים להתרחש ולהאריך את הפעולה כמו גם להציב את כוחותינו בעמדת נחיתות שממנה נבקש להימנע.¹ חכם המלחמה הסיני סון טסו כבר עמד על כך שלא ניתן להיות חזקים בכל מקום ומי שינסה לעשות כן יהיה חלש בכל מקום (סון טסו, 1988, עמ' 40), אולם מול צבאות הטרור יכול צה"ל לרכיז כוחות ומאמץ ולהפעילם בהדדיות במקומות רבים מאד, גם אם לא בכל מקום, באופן שיביא לידי ביטוי ומיצוי את יתרונו עליהם, וכך צריך לחשוב ולפעול.

בצה"ל רווח הביטוי לפיו "רוח הלחימה קובעת את התוצאה, אך המקצועיות קובעת את המחיר". איתנות ונכונות לעמוד בקשיים ולחצים הן תכונות חיוניות לכוחות הלוחמים בכל תנאי, בוודאי במהלך אי-הוודאות, האקראיות והכאוס של המלחמה. אולם כפי שנכתב לעיל על המפקדים לפעול באופן המקצועי ביותר ולעשות כל שביכולתם בכדי שאלו יהיו המשאב האחרון שלו יידרשו בקרב. פעולה בצפיפות טקטית היא גישה מקצועית שתאפשר להם לצאת ולפעול בשדה הקרב כשהם נהנים מעדיפות ברורה ביחסי העוצמה מול האויב מולו יילחמו. אויב זה יפגוש מולו כוח צה"ל מתמרן עוצמתי, הפועל בצפיפות טקטית כזו שתשלול ממנו את היכולת להשיג עמדת יתרון מקומית. גם כאשר יפתיע האויב את כוחותינו – לא יעלה בידו לכתר או לנתק כוח קטן חלש ומבודד – כי פשוט לא יהיה כזה. בקיצור, נבוא חזקים.

המתחרים מבקשים להודות לתא"ל ערן אורטל, מפקד מרכז דדו, וסא"ל (מיל.) אבירם רינג, על הערותיהם הטובות למאמר.

רשימת מקורות:

- אלרון, זאב (2008). **האבירות מחייבת: חטיבה 35 במלחמת לבנון השנייה**. תוה"ד/ היסטוריה.
- אסא, חיים ויערי, ידידיה (2005). **לוחמה מבוזרת**. ידיעות ספרים.
- בק, אלכסנדר (2001). אנשי פאנפילוב. הקיבוץ המאוחד.
- ברעם, אמיר ופרל פינקל, גל (מאי 2021). "רף פצ"ן לחשל את החרב", **מערכות**, גיליון 491, עמ' 15-8.
- גולן, יאיר (2015). **על הפיקוד 2**. אמ"ץ תוה"ד.
- גולן, יאיר ופרל פינקל, גל (מאי 2021). "על התמרן והאימונים לקראתו", **מערכות**, גיליון 490, עמ' 10-15.
- גרייצר, עפרה (2015). **שני צעדים לפני כולם**. מערכות ומוזן.
- הירש, גל (2009). **סיפור מלחמה סיפור אהבה**. ידיעות ספרים.
- הלוי, הרצי. (אוקטובר 2020). "הגנה רב-ממדית", **בין הקטבים**, גיליון 30-28, עמ' 254-241.
- הראל, עמוס ויששכרוף, אבי (2004). **המלחמה השביעית**. ידיעות ספרים.
- כוכבי, אביב (יולי 2002). "לחימת חטיבת הצנחנים בקסבת שכם – מבצע חומת מגן 20-3 באפריל 2002", חטיבה 35.
- כוכבי, אביב (25 בדצמבר 2019). "הרצאה בכנס צה"ל והחברה הישראלית – לזכר רב-אלוף אמנון ליפקין שחק", המרכז הבינתחומי הרצליה, <https://bit.ly/3yF08td>
- כוכבי, אביב (אוקטובר 2020). "הקדמת הרמטכ"ל", **בין הקטבים**, גיליון 30-28, עמ' 10-7.
- לאונרד, רוג'ר אשלי (1977). **על המלחמה: מדריך קצר לקלאוזביץ**. מערכות.
- מקרגור, דגלס (2007). **השתנות תחת אש**. משרד הביטחון ההוצאה לאור.

¹ ראוי בהקשר זה ללמוד את כלל P7 מהצבא הבריטי שבתרגום לעברית פירושו: "תכנון והכנה נאותים מונעים ביצוע עלוב וכושל" (McNab, 1993, P. 28).

- מקדונלד, צירלס ב. (1959). **מפקד פלוגה**. מערכות.
- מקליר, מייקל (1993). **וייטנאם: מלחמת 10,000 הימים**. מערכות.
- סגל-עזכאריאל, עופר (2006). **חומת מגן שלי**. מערכות.
- סון טסו (1988). **חכמת המלחמה**. מערכות.
- עקרונות המלחמה (פברואר 2007), אמ"ץ תוה"ד.
- קהלני, אביגדור (1976). **עז 77**. שוקן.
- קפלינסקי, משה (17 באוגוסט 2016). "הרצאה בכנס בסבך הלבנון של המכללה לפיקוד טקטי", אוניברסיטת בר אילן, <https://bit.ly/3Bx7a4Y>
- שובל, לילך. (9 ביוני 2021). "כוכבי על הקצין שמת בכלא: "הוא עשה עבירות חמורות במודע ובכוונה, עצרנו אותו בדקה ה־90", **ישראל היום**, <https://bit.ly/3gVDOFr>
- שטבון, יוני (2016). **תחת אש**. ידיעות ספרים.
- שלח, עפר (2003). **המגש והכסף**. כנרת, זמורה-ביתן, דביר.
- שלח, עפר ולימור יואב (2007). **שבויים בלבנון**. ידיעות ספרים.
- שלח, עפר (2015). **האומץ לנצח**. ידיעות ספרים.
- שלח, עפר (12 באוגוסט 2021). "מי שיברח מהתמרון, לא ינצח", **המכון למחקרי ביטחון לאומי**, <https://bit.ly/3gTwryg>
- שמשי, אלישיב (2011). **נוע כבר, לכל הרוחות!**. מערכות ומודן.
- McNab, Andy (1993). *Bravo Two Zero*. Bantam Press.